

Éterný prostor a rostlina

Vystoupíme-li od nerostu k rostlině, vstoupíme z fyzického prostoru do sféry života, v níž rostlina nabývá svých charakteristických vlastností růstu, kvetení, plazení a vývoje. Naše dnešní věda z velké míry vyzkoumala fyzický prostor, avšak oblast života je lidskému poznání dodnes značně uzavřena. Jelikož člověk zná fyzický prostor, je v neustálém pokušení vysvětlovat životní procesy zákony fyzického prostoru. Chemicko-fyzikální zákonitosti promítá do sféry éteru, což zavedává příčinu k těm nejzávažnějším omylům.

Od počátku přírodovědecké epochy se v podstatě jen Goethe pokusil vytvořením nových myšlenkových forem v podobě polarit a stupňování probádat zákony, jež jsou formulovány v jeho učení o metamorfóze. V následujícím textu se tak pokusíme exaktně postihnout sféru, kterou spolu s Georgem Adamsem, jenž tento pojem jako první vědecky použil, budeme nazývat éterným prostorem neboli protiprostorem.⁶⁶ Čtenáře snad nevyleká, vezmeme-li si na pomoc matematiku.

S geometrií fyzického prostoru jsme důvěrně obeznámeni díky euklidovské geometrii a na několika jednoduchých příkladech nyní prozkoumáme, jak se fyzický prostor liší od étemého.

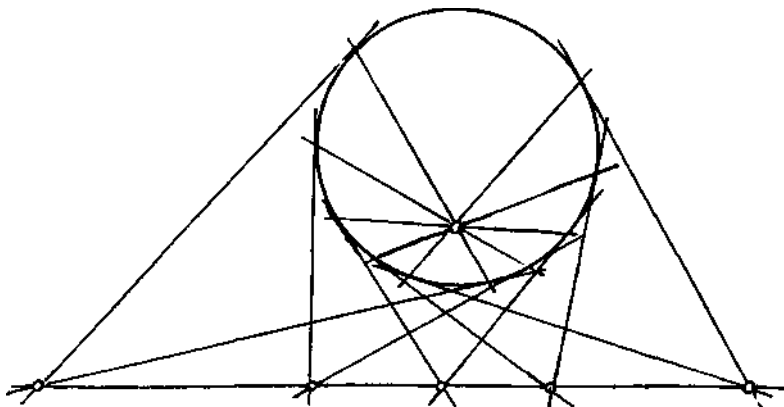
Učili jsme se, že kruh či koule jsou geometrickým místem všech bodů, které jsou stejně vzdáleny od určitého bodu. Skutečně, chceme-li exaktně narýsovat kruh, vezmeme si na pomoc kružítko a narýsujeme kolem jednoho středu čáru sestávající z bodů, jež všechny mají od tohoto středu stejnou vzdálenost. Rozpětí kružítko můžeme zvětšit a získáme druhý kruh, který bude obepínat ten první; poloměr můžeme libovolně zvětšovat a získáme množství zvětšujících se kruhů, které všechny budou představiteli fyzického prostoru. Takovéto útvary, které neznají nic jiného než svůj vlastní střed, v nás budí dojem egoistických bytostí; můžeme je označit za symbol nižšího Já.

Již ve druhé polovině minulého [tj. 19.] století vytvořili mate-

matici odvětví geometrie, nazývané dnes „syntetická geometrie“, které pak George Adams dále rozvinul až k vytvoření pojmů „éter- ný prostor“, respektive „protiprostor“. S jejich pomocí lze nalézt geometrické zákonitosti, které nám zpřístupňují zcela nové poznatky o podstatě éterného světa.

Představme si nyní kruh, který dosud nic neví o svém středu. Uvnitř tohoto kruhu si zvolme libovolný bod. Tímto bodem vedme úsečku. Úsečka protne kruh ve dvou bodech. Sestrojíme-li v těchto dvou bodech tečny kruhu, pak se tyto tečny protnou v bodě nacházejícím se mimo kruh (viz obrázek 26).

Bodem, který jsme si zvolili uvnitř kruhu, můžeme vést vícero úseček a každá z nich protne kruh vždy ve dvou bodech. Všechny dvojice tečen sestrojěných v těchto průsečících se protnou vždy v bodě ležícím mimo kruh. Učiníme překvapivý objev, že průsečíky všech dvojic tečen leží na jedné přímce vně kruhu. Máme následující výsledek: každému bodu uvnitř kruhu odpovídá přímka vně kruhu nebo - vezmu-li kouli jako trojrozměrný útvar kaž-

OBRÁZEK 26:

Bod a přímka – uvnitř a vně – Země a kosmos
(vztah úseček a tečen kruhu).

dému bodu uvnitř koule odpovídá rovina vně koule. Je významné, abychom si dokázali představit, že s každým bodem uvnitř koule strukturujeme prostor vně koule; dokonce bych mohl říci: s každým bodem uvnitř Země strukturují vesmír.

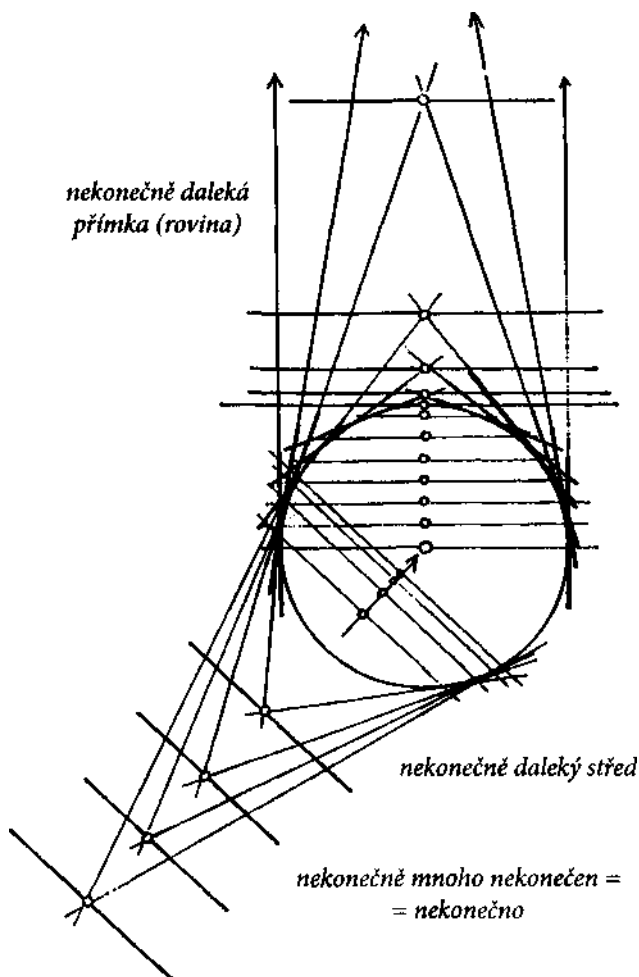
Podívejme se nyní na možnosti, které se při tom ukazují.

Posunujeme-li body k periférii, blíží se příslušné roviny k povrchu koule. Zvolíme-li nakonec body na periférii, stávají se příslušné roviny rovinami tečnými [tj. tangenciálními]. Dospíváme tímto způsobem k útvaru, který je kolem dokola zahalený tečnými rovinami. Tento kruh, respektive koule již není geometrickým místem všech *bodů*, majících stejnou vzdálenost od určitého bodu, nýbrž dospíváme k představě zahaleného dutého prostoru, který je vyjmutý z obecného světového prostoru. Zatímco u euklidovského kruhu, respektive euklidovské koule bezprostředně myslíme na naplnění prostoru, u syntetické koule musíme myslet na vyjmutí prostoru. Euklidovskou kouli můžeme označit také za naplněnou substancí; syntetická neboli éterná koule je naproti tomu vyjmutí substance - z matematického hlediska je jakoby prázdná.

Posunujeme-li body dovnitř koule, pak se roviny od povrchu koule vzdalují, a když se přiblížíme ke středu, tečné roviny se posunou do nekonečna. Úsečky, jež vedeme středem, se stávají průměry a tečny sestrojené na průsečících s povrchem koule se protínají v nekonečnu. Nastává následující významná situace:

Na otázku, zda se tečny protínají v nekonečnu nahoře nebo dole, musíme odpovědět: Protínají se v nekonečnu nahoře i dole zároveň, to znamená, že nekonečno nahoře je totéž jako nekonečno dole.

Tímto středem můžeme ovšem vést i další úsečky (průměry) - máme nekonečně mnoho takovýchto možností - všechny příslušné dvojice tečen se pak budou protínat v nekonečnu, bez ohledu na to, jestli vpravo nebo vlevo, nahoře nebo dole, a všech těchto nekonečně mnoho nekonečen je jedno a totéž, jediné nekonečno (viz obrázek 27).

OBRÁZEK 27

Můžeme si položit také ještě následující otázku: Jak se budou chovat body uvnitř koule, jestliže se zahalující roviny podle zákona aritmetické řady (souběžně) budou posouvat směrem do vesmíru? Zjistíme, že body se budou přibližovat ke středu, ovšem podle jiné zákonitosti, než je ta, podle níž se roviny posouvají pryč od koule.

I Intervaly budou stále menší a ve stále menších krocích se budou
I blížit středu, kterého však nikdy nedosáhnou. Matematik hovoří
o asymptotickém přibližování ke středu, což ale neznamená nic !
jiného, než že středu je dosaženo teprve tehdy, až zahalující roviny
dorazí do nekonečna vesmírné periferie. A můžeme mluvit o novém
nekonečnu, totiž o nekonečně daleko dovnitř vzdáleném středu
kruhu, respektive koule; jsme nuceni konstatovat, že nekonečno ve
středu je opět totožné s nekonečnem periferie vesmíru. O takovémto
kruhu, respektive kouli tak získáváme zcela jiný pojem než o
euklidovském kruhu, respektive kouli. Zatímco euklidovský kruh či
koule se ve všem vztahuje ke svému fyzickému středu, jsou prvně
jmenovaný kruh či koule tvořeny z nekonečně vzdálené periferie
vesmíru a k ní se vztahují.

Jestliže jsme euklidovské útvary s jejich egocentrickou povahou
označili za obraz našeho nižšího Já, mohli bychom nyní popsany
útvary považovat za symbol našeho vyššího Já. Tyto obrazy jsou
významné.

Proč jsme my lidé odsouzeni k tomu, abychom sedmdesát a více
let trávili ve fyzickém těle na euklidovské zeměkouli?

Země je místem výchovy ke svobodě; Země se má jednou stát
kosmem lásky. Může se jím však stát jen cestou svobody a svoboda
může prospívat jen v sebeuvědomování. Nemůžeme napří

klad milovat svou ruku nebo nohu, dokud patří k nám; můžeme něco
milovat jen tehdy, jestliže jsme od toho na základě sebeuvě- ■ domování
získali odstup. Toto jsou poněkud obtížné myšlenkové
pochody, avšak studiem *Filosofie svobody*⁶⁷ se jim člověk přece jen
přiblíží.

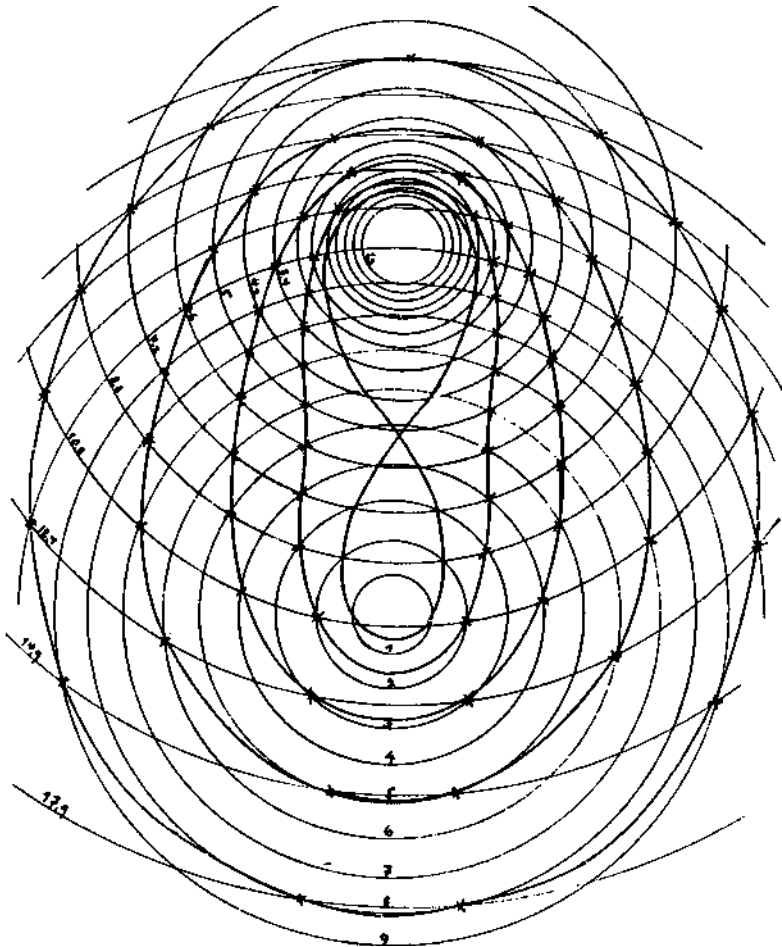
Egoismus je tudíž vývojový stav, jímž musíme projít na cestě !
ke svobodě a k vesmírné lásce. Nižší Já má svůj protějšek ve vyšším
Já, jemuž se v budoucnu budeme víc a víc blížit, čím více se bude- '
me učit vystupovat na základě svobody, což ovšem znamená jednat
na základě nejvyššího poznání.

i Tento stav je pro nás dnes možný jen v okamžicích milosti.
Kdybychom se dokázali ztotožnit s nekonečně vzdálenou periferií

vesmíru, pak by to, co zde lze vyjádřit jen tímto matematickým obrazem, znamenalo intuici ve smyslu Rudolfa Steinera. Pak by naše malé Já splynulo s makrokosmem; splynuli bychom také s představitelem makrokosmického Já, s KRISTEM V éterném prostoru Země, do něhož On vstal z mrtvých. Dokud však musíme žít v našem obvyklém vědomí, budou v nás oba kruhy tvořit něco na způsob výslednice a my uvidíme, že nejednáme ani jen z egoismu, ani z dokonalosti, nýbrž pozemsky-lidsky.

Tak tomu je ale také u všech pozemských jevových forem. Všude tam, kde do sebe navzájem zasahují a působí - v nejčistší podobě to můžeme studovat na rostlině - půjde o to, abychom vyzkoumali, jakou podobu získává euklidovský kruh s éterným kruhem působícím z nekonečna ve vzájemném aktivním spolupůsobení; tady vzniká něco nového, zásadního. Předpokládejme, že euklidovský kruh se bude ze svého fyzického středu zvětšovat podle zákona aritmetické řady, to znamená - jak již bylo vysvětleno - v pozemském souběhu. Naproti tomu éterný prostor se pozemskému přibližuje podle zákona geometrické řady, to znamená, že intervaly nerostou postupně, ale jsou čím dál větší. Takto získané skupiny kruhů se budou protínat, a když průsečíky spojíme, získáme Cassiniho křivky, jejichž mezním případem je lemniskáta (viz obrázek 28).

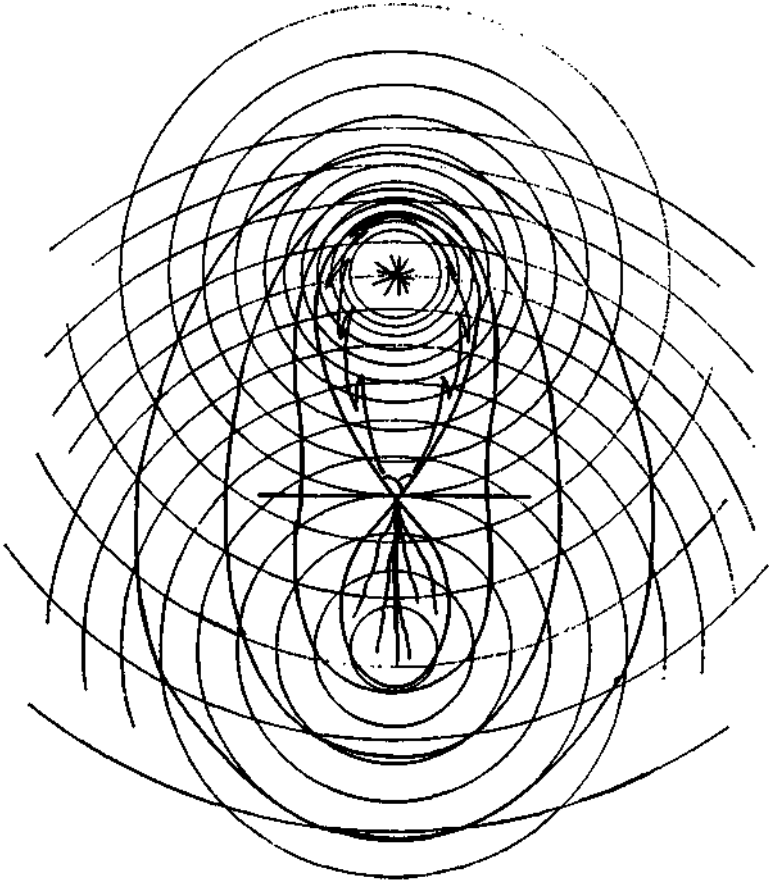
Tato lemniskáta je zásadní pro veškeré fyzicko-éterné spolupůsobení, pro vzájemné prolínání slunečního a zemského prostoru. Je-li tomu ale tak, potom by muselo být možné začlenit každou rostlinu do zákonitostí lemniskáty - a vida, je tomu skutečně tak. V horní části lemniskáty se uplatňuje éterný prostor se svými zahalujícími a vyjímajícími zákonitostmi. Každý pupen je schrána, která halí a chrání mystérium; každý pupen je dutina, i když jsou v něm již poskládány a připraveny budoucí listy. Dolní větev lemniskáty potom reprezentuje fyzický prostor a kořeny vyrůstají radiálně všemi směry z ohniska dolní části lemniskáty. Na jednom zemědělském zasedání se před nedávným referovalo o tom, že ob-

OBRÁZEK 28:
**Lemniskáta - výsledek vzájemného pronikání
slunečního a zemského prostoru.**

vod kořenového balu vyplňuje přibližně hranice lemniskátoidu (viz obrázek 29).

Podle ptolemaiovské soustavy obíhá Slunce kolem Země; podle kopernikánské soustavy obíhá Země s celou planetární soustavou kolem Slunce. Bylo by myslitelné, že obě soustavy jsou jen pokusy o vysvětlení dosud neobjeveného skutečného pohybu Sluneční

OBRÁZEK 29:

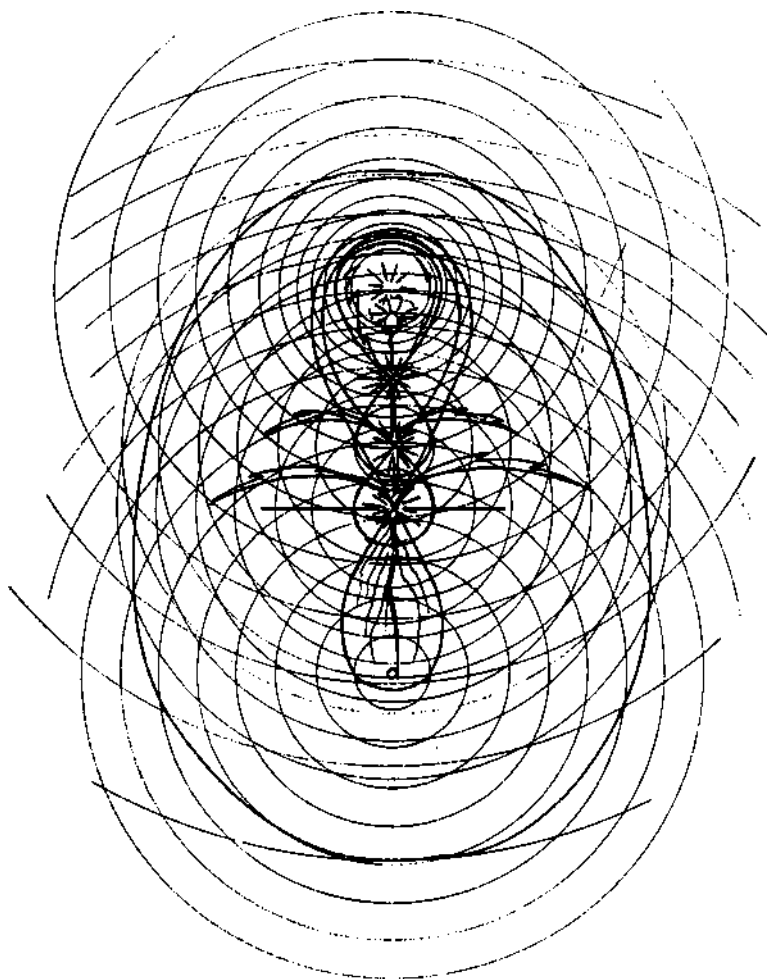
Rostlina jako výraz vzájemného pronikání slunečního a zemského prostoru.

soustavy? Podle nejnovějších výzkumů⁶⁸ se Slunce velkou rychlostí pohybuje k souhvězdí Herkula, přičemž Země a planetární soustava ho doprovázejí v lemniskátových pohybech. Ať je tomu jakkoli, Země následuje Slunce, což nedělá přímočaře, nýbrž v rytmických intervalech. Tato vzájemná hra Slunce a Země se zase odráží v růstu rostliny.

Podíváme-li se na obrázek 29, uvidíme, že v bytosti rostliny - v níž se zrcadlí vzájemná hra Slunce a Země - se děje přesně totéž: zemské ohnisko lemniskáty následuje ohnisko sluneční. Právě tak jako se venku v kosmu snaží Země přiblížit ke Slunci, blíží se v rostlině zemské ohnisko od uzlu k uzlu slunečnímu ohnisku lemniskáty. Jakmile je dosaženo jednoho uzlového bodu, ovine se kolem obou ohnisek nová lemniskáta a začne nový růst; první obaly pupene se při tom pokládají k zemi - vypadávají takřkajíc ze slunečního prostoru do prostoru zemského. Každý, kdo má zahrádku, ví, že salát, který vyběhne do květu, není požitelný; listy tvořící hlávkou jsou křehké a jedlé, dokud jsou zahalené ve slunečním prostoru. Listy vypadlé ze slunečního prostoru se i co do hmoty stávají hutnými a tuhými (viz obrázek 30).

Tato hra se u dalšího uzlu opakuje. Tak se zemské ohnisko uzal za uzlem - přičemž vzdálenosti se stále zmenšují - přibližuje k ohnisku slunečnímu. I zde je tomu opět tak, že zemská ohniska se slunečnímu blíží asymptoticky. Země by Slunce nikdy nedosáhla, kdyby se Slunce k Zemi nesklonilo. Patří k nejhlubším tajemstvím rostlinné bytosti, že je do ní vepsán velký vývojový zákon Země. Schiller to zřejmě tušil, když pravil: „*Čím ona je bez vůle, bud' ty vůlí svou - v tom to jest!*“¹ Každého jara a léta prožíváme toto úžasné tajemství, jak se Slunce a Země stávají jedním; v tomto okamžiku totiž rostlina rozkvétá. Je to fakt vepsaný do zemského života, který poukazuje na událost středu v současném zemském cyklu

1 Citát z Schillerovy básně „To nejvyšší“ (Das Hôchste): „*Hledáš to nejvyšší, to největší? / Rostlina tě tomu může naučit. / Čím ona je bez vůle, / bud' ty vůlí svou - / v tom to jest!*“ - Viz též Radomil Hradil: *Duše rostlin*, Fabula 2004, str. 103. (Pozn. překl.)

OBRÁZEK 30:

Zemský prostor se blíží slunečnímu prostoru (růst stonku).

- na golgotské mystérium. Kdyby byl nějaký pozorovatel venku ve vesmíru v době Kristovy události pohlédl dolů na Zemi, pak by v okamžiku, kdy z kříže skanula na zem krev, spatřil Zemi zazářit jako hvězdu květu: sluneční duch se sklonil k Zemi a spojil se s ní.⁶⁹

Velcí umělci to tušili a ztvárňovali, například když ve Wagnero-

vě *Parsifalovi* zazní „velkopáteční kouzlo“ slovy: „*Tvůj pláč se mění v rosu požehnaní: hle, luh jím slaví zmrtvýchvstáníT*, pak nemůžeme jinak než být hluboce uchvázeni realností tohoto výjevu.

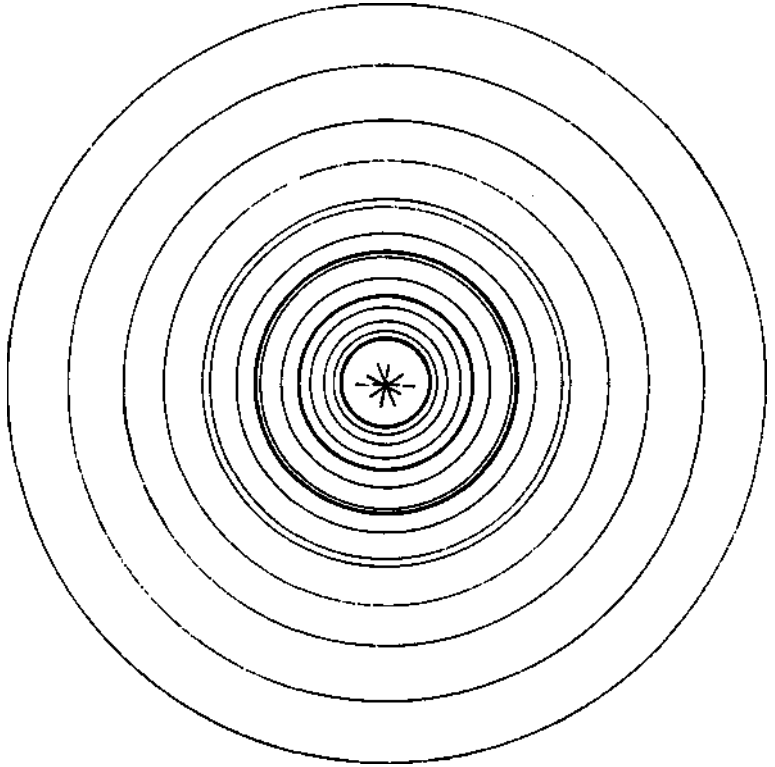
Rostlina se nyní vyvíjí k semeni. Slunce a Země se staly jedním; sluneční a zemský prostor se již nepronikají v průsečících, růst ustal a semeno směřuje ke klidovému stavu (viz obrázek 31).

Zemské a sluneční kruhy leží soustředně v sobě. Je obecně platným vesmírným zákonem, že vývoj může probíhat jen tam, kde se navzájem dotýkají různá silová působení. Semeno spočívá takřikajíc ve vesmírném spánku - není divu, že v hrobkách faraónů byla nalezena zrna, která i po tisíciletích zůstala klíčivá.

Co se ale vlastně děje, když semeno necháme vyklíčit, když ho vložíme do vodnatě-vlhké země?

Aktivujeme tím měsíční působení vodní Země. Měsíc se vsunuje mezi Slunce a Zemi. Sluneční prostor je od zemského oddělen, oba se opět potkávají v tvorbě růstových lemniskát, což je onen růstový pochod, který každého jara nově prožíváme jako výsledek setkání Slunce, Měsíce a Země.

Lemniskáta hraje významnou roli i v lidském organismu. Tvoří velké fyzicko-éterné zákonitosti v lidské funkční souvislosti. To, co je v člověku procesem v zemském prostoru, se soustřeďuje ve smyslově-nervové soustavě hlavy. Naproti tomu je soustava látkové výměny se svými tajuplnými pochody, jež jsou diametrálně protikladné vůči pochodům probíhajícím ve smyslově-nervové soustavě, příbuzná slunečnímu prostoru. Již v předchozích publikacích bylo poukázáno na to,⁷⁰ že podstatu rostliny je třeba začlenit do lidského organismu obráceně, má-li tento obraz ukázat příbuznost procesů. Kořen rostliny je tak příbuzný hlavě, květ látkové výměně, semeno ovšem lidskému srdci.

OBRÁZEK 31:
Stav semene (sluneční a zemský prostor
splynuly).

Rudolf Hauschka